

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum virtus sit in medio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Ad xxvi. dicendum, q̄ in vnaquaq; materia oportet esse cardinalem virtutē circa id, quod est principaliter in materia illa. virtutes autē quę sunt circa alia quę pertinent ad illam materiam, dñr secundaria, vel adiuncta. Sicut in passionibus cōcupiscibilis, principales sunt concupiscentiæ & delectationes, quę sunt fm̄ factum, circa quas est temperantia. Et ideo in materia ista temperantia ponitur cardinalis. Eutropelia vero quę est circa delectationes, quę sunt in ludis, potest poni secundaria vel adiuncta: similiter inter passiones irascibilis, præcipuum est quod pertinet ad timores & audacias circa pericula mortis, circa quę est fortitudo: vnde fortitudo ponit virtus cardinalis in irascibili, non mansuetudo quę est circa iras, licet ab ira denominet irascibilis pp̄ hoc q̄ est vltima inter passiones irascibilis. nec etiā magnanimitas & humilitas, quę quodam modo se habent ad spem vel fiduciam alicuius magni. Nō. n. ita mouēt hominē ira & spes, sicut timor mortis. In actionibus autē quę sunt respectu exteriorum quę ueniūt in usum uitę, primū & præcipuū est q̄ vnicuiq; qđ suum est, reddatur, quod facit iustitia. hoc. n. subtracto, neq; liberalitas neq; magnificentia locū habet. Et iō iustitia est cardinalis uirtus, & alię sunt adiunctę. In actib. Et rōnis præcipuū est sc̄ipere, siue eligere, quod facit prudentia. Ad hoc. n. ordinatur & consultiua, in quo dirigitur cubilia & iudiciū de cōsiliatis, in quo dirigitur synderesis. vnde prudentia est cardinalis. alię uero uirtutes sunt adiunctę.

Ad xxvii. dicendum, q̄ alie uirtutes adiunctę vel secundarię ponuntur partes cardinalium non integrales uel subiectiue, cum habeant materiam determinatam & actum proprium, sed quasi partes potentiales, in quantum particulariter participant & deficienter medium, quod principaliter & perfectius conuenit uirtuti cardinali.

ARTICVLVS XIII.

Utrum uirtus sit in medio.

Decimotertio queritur, utrum uirtus sit in medio. Et v̄ quod nō. quia vt dicitur in primo de celo, Virtus est vltimum potentie. Sed vltimū nō est medium, sed magis extremum. ergo uirtus non est in medio, sed in extremo.

¶ 2. Præ. Virtus habet rationem boni, est. n. bona qualitas, vt Aug. dicit. Bonum autem hēt rationē finis, quod est vltimum & ita extremum. ergo magis uirtus est in extremo quā in medio.

¶ 3. Præ. Bonum est cōtrarium malo, inter quę nullum est medium, quod neq; bonum neq; malum est, vt d̄r in Postpredicamentis. ergo bonum hēt rationem extremi. Et sic uirtus quę bonum facit habentem & opus eius bonum reddit, ut dicitur in 2. Ethic. non est in medio, sed in extremo.

¶ 4. Præ. Virtus est bonum rationis. hoc. n. est virtuosum, quod secundum rationem est. Ratio autē in homine non se habet vt medium, sed ut supremum. ergo ratio medij non competit uirtuti.

¶ 5. Præ. Omnis uirtus aut est Theologica, aut intellectualis, aut moralis, ut ex superiorib. patet: sed uirtus Theologica nō est in medio, q̄ Bern. dicit q̄ modus charitatis est non hēre modum. Charitas autē p̄cipua est inter alias uirtutes Theologicas & radix earū. Similiter et nec intellectualib. uirtutibus v̄ competere rō medij, quia mediū est inter cōtraria. Res autē prout sunt in intellectu, nō sunt cōtrarię, nec intellectus corrumpit ex excellētiā

telligibili, vt d̄r in 3. de ani. Similiter etiam, nec virtutes morales videntur esse in medio, quia quędam virtutes consistunt in maximo, sicut fortitudo est circa maxima pericula, quę sunt pericula mortis, & magnanimitas circa magnū in honorib. & magnificentia circa magnum in sumptib. & pietas circa maximam reuerentiam, quę debetur parentibus quibus nihil æquiualens reddere possumus. Et simile est de religione, quę circa magnum est in cultu diuino, cui non possumus sufficiens seruire. ergo uirtus non est in medio.

¶ 6. Præ. Si positio uirtutis consistit in medio, oportet, q̄ perfectiores uirtutes magis in medio consistant: sed uirginitas & paupertas, sunt perfectior uirtutes, quia cadunt sub consilio, quod non est nisi de meliori bono. ergo uirginitas, & paupertas essent in medio: quod v̄ esse falsum, quia uirginitas in materia uenerorum abstinet ab omni uenereo, & ita tenet extremū, & similiter in possessionib. paupertas, quia renuntiat omnib. non ergo v̄, q̄ ratio uirtutis sit consistere in medio.

¶ 7. Præ. Boetius in Arithmetica assignat triplex medium. s. Arithmeticum, vt 6. inter 4. & 8. s. m̄ æqualem quantitatem distat ab utroque, & medium geometricum sicut 6. inter 9. & 4. quia s. m̄ eandem proportionem. s. seiquialteram, ab utroque extremo distat, licet non secundum eandem quantitatem, & medium harmonicum s. inuicem: sicut tria est mediū inter sex, & duo, quia quę proportio est vnus extremi ad alterum. s. sex ad duo, eadem est proportio trium (quod est differentia inter sex, & tria) ad vnum, quod est differentia inter duo, & tria. Nullum autem istorū mediū saluatur in uirtute, quia non oportet, q̄ medium uirtutis equaliter se habeat ad extremū, neque secundū proportionem, & terminorū, & differentiarum, ergo uirtus non est in medio. Sed dicendum, q̄ uirtus consistit in medio rationis, & non in medio rei de quo dicit Boet.

¶ 8. Sed contra. Virtus, fm̄ Aug. computatur inter maxima bona, quibus nullus male uirtut. Si ergo bonum uirtutis est in medio, oportet quod medium uirtutis maxime habeat rationē medij: sed medium rei perfectius habet rationē medij, quā medium rationis: ergo medium uirtutis magis est medium rei, quā medium rationis.

¶ 9. Præ. Virtus moralis est circa passiones, & operationes animę, quę sunt indiuisibiles. In indiuisibili autem non est accipere mediū, & extrema. ergo uirtus non consistit in medio.

¶ 10. Præ. Philosophus dicit in lib. Tropicorū, q̄ in uoluptatibus melius est facere, quā fecisse, vel fieri, quā factum esse: sed uirtus aliqua est circa uoluptates. s. temperantia. ergo cum uirtus semper quærat quod melius est, semper temperantia quærat uoluptates fieri, quod est tenere extremū, & non mediū. Nō ergo uirtus moralis consistit in medio.

¶ 11. Præ. Vbi est inuenire magis, & minus, ubi est inuenire medium: sed in uirtutibus est inuenire magis & minus, est enim aliquis magis, vel minus luxuriosus, vel gulosus. ergo in gula, & luxuria, & in aliis uitiis est inuenire medium. Si ergo ratio uirtutis est esse in medio, videtur, quod in uitiis sit inuenire uirtutem.

¶ 12. Præ. Si uirtus consistit in medio, nō nisi in medio duorū uitorū: hoc autē nō cōuenit oī uirtuti moralis. Iustitia. n. est inter duo uitia, sed habet vnum tantū uitiū oppositum. Accipere. n. plus quā

66. 116. 10. 21
s. feat. dñi. 18. referunt ex Aug.
Ca. de oppos. s. 2. m. d.
e. 6. in prin. tom. 5.
Artic. 6. 7. 9. 10. huius q. in lib. de diligēdo Deo in prin.

quam suum est hoc virtuosum est: sed quod aufe-
ratur alicui de eo quod finis est, ab ipso suo vitio est. er-
go ratio virtutis moralis non est, ut in medio consistat.

¶ 13 Præf. Medium æqualiter distat ab extremis:
sed virtus non æqualiter distat ab extremis. Fortis
enim propinquior est audaci, quam timido, & li-
beralis prodigo quam tenaci, & similiter patet in
alijs. ergo virtus moralis non consistit in medio.

¶ 14 Præf. De extremo in extremum non transi-
t nisi per medium. Si ergo virtus sit in medio, non
erit de vno vitio opposito in aliud transitus nisi
per virtutem quod patet esse falsum.

¶ 15 Præf. Medium & extrema sunt in eodem ge-
nere, sed fortitudo, & timiditas, & audacia non
sunt in eodem genere. Nam fortitudo est in ge-
nere virtutis, timiditas & audacia in genere vitij.
ergo fortitudo non est medium inter ea: & simi-
liter potest obijci de alijs virtutibus.

¶ 16 Præf. In quantitatibus sicut extrema sunt in-
diuisibilia, ita & medium, nam punctum est &
medium, & terminus linea. Si ergo virtus consistit
in medio, consistit in indiuisibili. Et hoc est ut per
hoc quod Philo. dicit in 3. Ethic. quod difficile est esse
virtuosum, sicut difficile est attingere signum vel
inuenire centrum in circulo. Si ergo virtus in in-
diuisibili consistit, videtur quod virtus non au-
geatur & minuatur, quod est manifeste falsum.

¶ 17 Præf. In indiuisibili non est aliqua diuersitas.
Si ergo virtus sit in medio sicut in quodam indi-
uisibili, videtur quod in virtute non sit aliqua diuersi-
tas, ita quod id, quod est virtuosum vni, sit virtu-
sum alteri, quod est manifeste falsum, nam aliquis
laudatur in vno, qui vituperatur in altero.

¶ 18 Præf. Quicquid vel ad modicum elongatur
ab indiuisibili puta a centro, est extra indiuisibile
& extra centrum. Si igitur virtus sit in medio si-
cut in quodam indiuisibili, videtur quod quocumque
vel ad modicum declinet ab eo quod est rectum
sieri, sit extra virtutem. Et sic rarissime hō operat̃
secundū virtutem. Non ergo virtus est in medio.

Sed contra est, quod omnis virtus vel est mora-
lis, vel intellectualis, vel Theologica: virtus autē
moralis est in medio. Nā virtus moralis s̃m Phi-
lo. in 7. Ethic. est habitus electius in medietate cō-
sistens: virtus etiam intellectualis ut esse in medio
propter id, quod Apostolus dicit Rom. 12. Non
plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad
sobrietatem. Similiter etiam virtus Theologica
videtur esse in medio. Nam fides incedit media
inter duas hæreses, ut dicit Boe. in lib. de duab. na-
turis. Spes est media inter præsumptionem &
desperationem. ergo omnis virtus est in medio.

RESPON. Dicendum, quod virtutes morales & in-
tellectuales sunt in medio, licet aliter & aliter: vir-
tutes autem Theologicae non sunt in medio nisi
forte per accidens. Ad cuius evidentiam sciendū
est, quod cuiuslibet habitus regulā & mensuram bo-
num consistit in hoc, quod est adequari suæ regu-
le vel mensuræ: unde dicimus illud bonum esse
quod neque plus neque minus hēt quā dē hēre. Consi-
derandū autē est, quod materia virtutū moralium sunt
passiones & operationes humanae, sicut factibilia
sunt materia artis. Sicut igitur bonū in his quod fiunt
per artē cōsistit in hoc, quod artificiata accipiāt mēsu-
rā s̃m quod exigit ars quæ est regula artificiatorū, ita
bonū in passionibus & operationibus humanis est,
quod attingatur modus rationis qui est mensura & re-
gula omnium passionū & operationū humanarū: nā
cū homo sit hō, per hoc quod ratione hēt, oportet quod

A bonū hōis sit s̃m rōnem esse. Quod autē in pas-
sionibus & operationibus humanis aliquis exce-
dat modum rōnis, vel deficiat ab eo, hoc est ma-
lū. Cum igitur bonum hōis sit virtus humana,
consequens est quod virtus moralis consistat in me-
dio inter superabundantiam & defectum, ut super-
abundantia & defectus & mediū accipiātur s̃m re-
spectū ad regulā rōnis: virtutum. n. intellectualiū
quæ sunt in ipsa rōne, quædam sunt practicae, ut
prudentia & ars, quæ dā speculative, ut sapientia, sciē-
tiæ & intellectus. Et practicarū quidē virtutū ma-
teria sunt passiones & operationes humanae, vel
ipsa artificialia: materia autē virtutū speculatiuarū
sunt res ipsæ necessarīe. Aliter autē se hēt rō ad utra-
que. Nā ad ea circa quod rō operat̃, se hēt ratio ut re-
gula & mēsurā, sicut iā dictū est. Ad ea vero quod spe-
culatur, se hēt rō sicut mēsuram & regulatū ad
regulā & mēsuram. Bonū. n. intellectus nostri est
uerū, quod quidem sequit̃ intellectus noster, quā ade-
quatur rei. Sicut igitur virtutes morales consistūt
in medio determinato per rōnem, ita ad prudentiā
quæ est virtus intellectualis practica circa moralia
pertinet idē mediū, inquantū ponit ipsum circa
actiones & passiones. Et hoc patet per definitionē
virtutis moralis, quæ ut in 2. Ethic. dī, est habitus
electius in medietate consistens, ut sapiens deter-
minabit. Idem ergo est medium prudentiæ & vir-
tutis moralis: sed prudentiæ est sicut imprimens,
virtutis moralis sicut impressi, sicut eadem est re-
ctitudo artis ut rectificantis, & artificiati ut rectifi-
cati: in virtutibus autem intellectualibus specula-
tiuis medium erit ipsum verum, quod considera-
tur in eo s̃m quod attingit suam mensurā. Quod qui-
dem non est medium inter aliquam contrarieta-
tem, quæ sit ex parte rei. Contraria. n. inter quæ acci-
pitur mediū virtutis, nō sunt ex parte mēsuræ, sed
ex parte mensurati, scđm quod excedit vel deficiat
mensura, sicut patet ex hoc quod dictū est de vir-
tutibus moralibus. oportet igitur contraria inter quæ
est hoc medium virtutū intellectualiū accipere ex
parte ipsius intellectus. Contraria autē intellectus
sunt opposita secundū affirmationem & negatio-
nem, ut patet in 2. Periher. Inter affirmationes ergo
& negationes oppositas accipitur medium virtu-
tum intellectualium speculatiuarum quod est ve-
rum, ut puta, quia verum est cum dī esse quod est,
& non esse quod non est: falsum autem secundū
excessum erit, cum dicitur esse quod non est, secū-
dum defectum vero, cum dī non esse quod est. Si
igitur in intellectu non esset aliqua propria con-
trarietas præter contrarietate rerū, non esset acci-
pere in virtutibus intellectualibus medium & ex-
trema. Manifestum est autem, quod in voluntate
non est accipere aliquam contrarietatem propriā,
sed solum secundum ordinem ad res uolitas con-
trarias: quia intellectus cognoscit aliquid secūdū
quod est in ipso, voluntas autem mouetur ad rem se-
cundum quod in se est: unde si aliqua virtus sit in vo-
luntate secundum comparisonem ad eius men-
suram & regulam, talis virtus nō consistet in me-
dio: non. n. est accipere extrema ex parte mensuræ,
sed ex parte mēsurati tñ, prout excedit vel dimi-
nuit a mensura. virtutes autē Theologicæ ordinan-
tur ad suā materiā vel objectum quod est Deus
mediāte uolūtate. Et quod de charitate & spe mani-
festū est, hoc circa fidē similiter dī. nā licet fides sit
in intellectu, est tñ in eo secundū quod imperatur a
uolūtate. Nullus. n. credit nisi uolens. un cū Deus
sit regula & mēsurā uolūtatis humane, manifestū
est, quod

B
C
D
E

In istomet
artic. parum
ante.

Cap. 6. to. 5.

In istomet
art. 6.

neg
na q
virtu
icula
ono-
pib-
debe
eldere
circa
amus
edio.
edio,
edio
perio-
f non
uper-
a vir-
omni
n pos-
non
edio.
riplex
3. Pa
& me-
na fu
b vno
ndem
emū-
y qua
a. l. lex
est dif-
diffe
ri me-
ret, q
renū,
uodū
arum,
m, q
in me-
atit in
ur. Si
t quod
medi:
medi,
virtutis
tionis.
& ope
in indi
extrema.
corū, q
cille, vel
est circa
semper
a quæret
ā, & non
a medio.
imus, ut
enirema
el minus
luxuria
go ratio
in vitij
isti me-
of virtutū
sed habet
ere. n. plus
quam

est, q̄ virtutes Theologicae non sunt in medio p̄ se loquedo, & sic cōtingit q̄si que aliquam earum esse in medio per accidens. ut postea exponetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ultimum potentia dicitur in quod ultimo potentia extenditur, & hoc d̄ est difficillimum: quia difficillimū est inuenire medium, facile autem est diuertere ab eo. Et ex hoc ipso uirtus est ultimum potentia, quod est in medio.

AD SECUNDVM dicendum, quod bonum habet rationem ultimi per cōparationem ad motum appetitus: non autem per cōparationē ad materiam in qua aliquid bonum constituitur, quod oportet esse in medio materiae, ut neq; excedat neq; excedatur a debita regula & mēsurā.

AD TERTIVM dicendum, quod ratio illa accipit supremū & mediū secundum ordinem potentiarum animae, non secundum materiam in qua ponitur modus uirtutis, quasi medium quoddam.

AD QVARTVM dicendum, quod ratio illa accipit supremū & mediū secundum ordinem potentiarum animae, non secundum materiam in qua ponitur modus uirtutis, quasi medium quoddam.

AD QVINTVM dicendum, quod in uirtutibus Theologicis nō est mediū, ut dictū est: sed in uirtutibus intellectualibus est mediū nō inter contrarietate rerū, ut sunt in intellectu, sed inter contrarietate affirmationis, & negationis, ut dictū est. In uirtutibus autē moralibus oibus cōe inuenitur, quod sunt in medio. Et hoc ipsum quod quādā attingunt ad maximū, pertinet in eis ad rōnē mediū in quantum maximum attingunt secundū regulā rōnis. sicut fortis attingit maxima pericula secundum rationē. s. quando debet, ut debet & p̄pter quod debet. Superfluum autē & diminutū accipitur non secundum quantitatem rei, sed per cōparationē ad regulā rationis: ut puta superfluum esse, si quādo nō debet, uel propter quod nō debet, periculis se ingereret, diminutum autem si se non ingereret, quando & qualiter deberet.

AD SEXTVM dicendum, quod uirginitas & paupertas licet sint in extremo rei, sunt tñ in medio rōnis: quia uirgo abstinet a ueneris omnibus p̄pter quod debet, & secundū quod debet, q̄a p̄pter Deum & delectabiliter. Si autē abstineret p̄pter quod non deberet, ut pote, q̄a esset ei odiosum secundū se, uel filios generare, uel mulierē h̄re, esset uirtū insensibilitatis. Sed abstinere oīno a ueneris p̄pter debitū finē, est uirtuosum: q̄a etiā qui abstinet ab h̄mōi ut se exercitiis bellicis dēt ad utilitatē reipublicae secundū Politicam uirtutem, laudatur.

AD SEPTIMVM dicendum, quod media illa quae Boetius ponit, sunt media rei. Et ideo nō conueniūt medio uirtutis quod est secundum rōnem, nisi forte in iustitia, in qua est simul medium rei & medium rōnis, cui competit mediū rōnis arithmeticum in cōmutationibus, & medium geometricum in distributionibus, ut patet in 2. Ethic.

AD OCTAVM dicendum, quod medium cōpetit uirtuti nō in quantum mediū, sed in quantum mediū rōnis: quia uirtus est bonum hominis quod est secundū rōnem esse, unde non oportet quod id quod plus habet de rōne mediū, magis pertineat ad uirtutem: sed quod est medium rationis.

AD NONVM dicendum, quod passiones & operationes animae sunt indiuisibiles per se, sed diuisibiles per accidens, in quantum est in eis inueni-

re magis, & minus secundum diuersas circumstantias. Et sic uirtus in eis medium tenet.

AD X. DICENDVM, quod in uoluptatibus est medium fieri quā factū esse, ut per melius nō intelligatur operatio boni honesti, quod pertinet ad uirtutē, sed boni delectabilis, quod pertinet ad uoluptatē: uoluptas. n. est in fieri. Quorum autē esse est in fieri, quādo facta sunt, non sunt. unde bonum uoluptatis magis cōsistit in fieri, quā in factum esse.

AD XI. DICENDVM, quod non quocumque medium competit uirtuti, sed medium rationis. Quod quidem medium non contingit inueniri in uirtutibus, quia secundum propriam rationem nō oportet, quod in uirtutibus sit uirtus.

AD XII. DICENDVM, quod iustitia non attingit mediū in rebus exterioribus, in quibus homo plus habet accipit ex inordinatione uoluntatis. unde uirtus est. Sed quod de suis rebus aliquid ab eo absterget, hoc praeter bonitatem eius est. unde in inordinatione uoluntatis in ipso nō importat: sed passiones animae circa quas sunt alie uirtutes in nobis tantū, & earū superfluitas, & diminutio in uirtutibus habet. Et ideo alie uirtutes morales sunt inter diuina, nō autē iustitia: quae tñ medium in propria materia tenet, quod per se pertinet ad uirtutem.

AD XIII. DICENDVM, quod mediū uirtutis est mediū rōnis, & non medium rei. Et ideo non oportet quod aequaliter distet ab utroque extremo, secundum quod nō habet. unde in quibus bonum est minus praecipue consistit in refragando passionem, uirtus propinquior est diminuto quā superfluo, sicut patet in temperantia, & mansuetudine. In quibus autē bonū est iducere ad id quod passio impellit, uirtus similior est superfluo, ut patet in fortitudine.

AD XIV. DICENDVM, quod sicut dicit Philosophus in 5. Phy. medium est, in quod continue motus extremum mutat, in quod mutat ultimo. unde bonum in motu continuo requiritur quod de extremo ad extremum non transeat, nisi per medium. Bonum autem quod est de uirtute in uirtute, non est motus cōtinuus, sicut nec motus uoluntatis, ut melius dicitur, secundum quod fertur in diuersa. unde non oportet quod de uirtute in uirtute transeat per uirtutem.

AD XV. DICENDVM, quod uirtus & si sit mediū quātū ad materiam in qua inuenit medium tñ secundū formam suam, prout collocatur in genere boni, est extremum, ut Philosophus dicit in 2. Ethic.

AD XVI. DICENDVM, quod licet medium in quo cōsistit uirtus, sit quodammodo indiuisibile tñ uirtus intendi & remitti potest, secundum quod homo magis uel minus disponitur ad attingendum indiuisibile: sicut & arcus minus, uel magis extēditur ad percipiendum signum in diuisibili.

AD XVII. DICENDVM, quod medium uirtutis nō est medium rei, sed rōnis, ut dictū est. Et hoc quod medium consistit in proportione, siue in cōmutatione rerum & passionum ad hominē. Quae quod dē cōmensuratio diuersificatur secundum diuersos homines, quia aliquid est multum uni quod est parum alteri. Et ideo non eodem modo laudatur uirtuosum in omnibus hominibus.

AD XVIII. DICENDVM, quod cum mediū uirtutis sit mediū rōnis, accipiēda est indiuisibilitas huiusmodi secundum rōnem. Accipitur autem indiuisibile secundum rōnem, quod imperceptibile est: sicut stantia habet, & quod errorē facere nō potest. Et hoc totum corpus terrae accipitur loco puncti indiuisibilis, per cōparationē ad totū celum. Et hoc medium uirtutis aliquam latitudinem habet. Quod

Lib. 4. c. 3. & 4. c. 5.

QVOD VERO in contrarium obijcitur concedendum est quantum ad virtutem moralem & intellectualem sed non quantum ad Theologicam. Accidit. n. fidei qd sit in medio duarum hæretum, & non est per se in quantum est virtus. Et sic dicendum est de spe, qd est inter duo extrema, non fm quod comparatur ad suum obiectum, sed secundum dispositionem subiecti ad sperandū superna.

QVÆSTIO III.

De charitate.

In tredecim articulos diuisa.

- ¶ Primo enim queritur, Vtrū charitas sit aliquid creatum in anima, vel sit ipse spiritus sanctus.
- ¶ Secundo, Vtrum charitas sit virtus.
- ¶ Tertio, Vtrum charitas sit forma uirtutum.
- ¶ Quarto, Vtrum charitas sit una uirtus.
- ¶ Quinto, Vtrum charitas sit uirtus specialis.
- ¶ Sexto, Vtrum charitas possit esse cum peccato mortali.
- ¶ Septimo, Vtrum obiectum diligibile ex charitate sit rationalis natura.
- ¶ Octauo, Vtrum diligere inimicos sit de perfectione consilij.
- ¶ Nono, Vtrum ordo aliquis sit in charitate.
- ¶ Decimo, Vtrum sit possibile charitatē esse perfectam in hac vita.
- ¶ Undecimo, Vtrum omnes teneantur ad perfectam charitatem.
- ¶ Duodecimo, Vtrum charitas semel habita possit amitti.
- ¶ Tertiodecimo, Vtrum per vnum actum peccati mortalis charitas amittatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum charitas sit aliquid creatum in anima.

QVÆSTIO est de charitate. Et primo queritur, vtrum charitas sit aliquid creatū in anima, vel sit ipse spiritus sanctus. Et vtrū charitas non sit aliquid creatū in aīa. Sicut. n. dicit Aug. sicut anima est vita corporis, ita Deus est vita anime. Sed anima est vita corporis sine medio. ergo & Deus est vita anime sine medio. Cum igitur vita aīa sit ex hoc, qd est in charitate, quia qui non diligit, manet in morte, vt dī. 1. lo. 2. ergo hō non est in charitate p aliquid qd sit mediū inter Deū & hōiem, sed p ipsum Deū. Charitas ergo nō est aliquid creatum in aīa: sed ipse Deus. Sed dicebat, qd similitudo illa attenditur quantum ad hoc qd anima est vita corporis hominis, vt motor: non quantum ad hoc quod est vita corporis vt forma.

¶ 2 Sed contra, quanto aliquid agens est virtuosius, tanto minorem dispositionem requirit in patiente. Ignis. n. magnus sufficiens est etiam ligna minus desiccata comburere. Sed Deus est agens infinitæ virtutis. ergo si est vita anime, sicut mouens ipsam ad diligendum, videtur qd non requiratur aliqua dispositio creata, ex parte ipsius aīa.

¶ 3 Præter. Interea quæ sunt idem non cadit medium: sed anima diligēs Deū est idem cū Deo, quia vt dī. ad Cor. 6. qui adhæret Deo vnus spiritus est. ergo nō cadit aliqua charitas creata media inter animam diligentem, & Deū dilectum.

¶ 4 Præter. Dilectio qua diligimus proximum charitas est: sed dilectio qua diligimus proximum, ipse Deus est. dicit. n. Aug. in 8. de Trinit. Qui proximum diligit, consequens est, vt ipsam dilectionem diligit. Deus aut dilectio est. Consequens ergo est

vt præcipuè Deū diligat: ergo charitas non est aliquid creatum, sed ipse Deus. Sed dicebatur, qd Deus est dilectio, qua diligimus proximum cāliter.

¶ 5 Sed contra, Aug. in eodem dicit, qd cum testimoniū verborū Iōānis aperte declarat ipsam supernam dilectionē, qua nos diligimus inuicē, nō solū ex Deo esse, sed et Deū esse. non solum ergo causaliter, sed essentialiter dilectio Deus est.

¶ 6 Præter. Aug. dicit in 3. de Trinit. Non dicturi sumus charitatem non ppea esse dictam Deū, qd ipsa charitas sit ipsa substantia, qua Dei digna sit noīe: sed qd donum sit Dei, sicut dictum est de eo, Tu es patientia mea, quia ab ipso nobis est. Nō autem sic dictum est, Domine tu charitas mea: sed ita dictum est, Deus charitas est, sicut dictum est, Deus spiritus est. videtur ergo quod Deus dicatur charitas, non solum causaliter, sed essentialiter.

¶ 7 Præter. Cognitio effectu Dei, non pp hoc ipse Deus cognoscitur: sed per cognitionem dilectionis supernæ, ipse Deus cognoscitur. Dicit. n. Aug. 8. de Trinit. magis quis nouit dilectionem qua diligit, quam fratrem quem diligit. Ecce iam potest notiorum Deū habere, qd fratrem. Amplectere dilectionem, & dilectione amplectere Deū. Non igitur Deus dī dilectio fraterna solū per causam. Sed dicebatur, qd fraterna dilectione cognita cognoscitur Deus, sicut in sua similitudine.

¶ 8 Sed contra, homo fm ipsam substantiam aīa factus est ad imaginem, & similitudinem Dei: sed similitudo ista obscuratur per peccatum. Ad hoc igitur qd Deus possit in aīa, sicut in sua similitudine cognosci, requiritur solum qd peccatum tollatur, & non qd aliquid creatum aīa superaddatur.

¶ 9 Præter. Omne quod est in anima, vel est potentia vel passio, vel habitus, vt dī in 3. Ethic. Sed charitas non est potentia aīa, quia esset naturalis: nec est passio, quia nō est in potentia sensitua in qua sunt omnes passionēs: nec est habitus quia habitus est difficile mobilis, charitas autem de facili amittitur, quia per unum actum peccati mortalis.

¶ 10 Præter. Nullum creatum habet uirtutem infinitam: sed charitas hēt uirtutem infinitam, quia coniungit infinite distantia. scilicet animam Deo, & meretur bonum infinitum. ergo charitas non est aliquid creatum in anima.

¶ 11 Præter. Omnis creatura uanitas est, ut patet Ecclē. 1. uanitas autem non coniungit ueritati. Cum ergo charitas coniungat nos primæ ueritati, uidetur quod charitas non sit creatura.

¶ 12 Præter. Omne creatum est natura quedam, cū sit in aliquo decem generū. Si igitur charitas est aliquid creatum in anima, uidetur qd sit natura quedam. Cum igitur charitate mereamur, si charitas est aliquid creatum, sequetur qd natura sit principium merendi, quod est erroneum secundum scientiam Pelagii.

¶ 13 Præter. Homo secundum esse gratiæ est propinquior Deo, qd fm esse nature: sed Deus creauit hominem fm esse nature, sine medio. ergo nec in esse gratiæ utitur medio, scilicet charitate creata.

¶ 14 Præter. Agens quod agit sine medio, est perfectius qd agens quod agit cum medio: sed Deus est perfectissimum agens. ergo agit sine medio, non ergo iustificat animam mediante aliquo creato.

¶ 15 Præter. Creatura rōnalis est nobilior aliis creaturis: sed alia creatura cōsequunt suū finem absq; aliquo alio superaddito. Multo magis igitur creatura rōnalis mouet a Deo, ad suū finē absq; aliquo

Loco nunc proxime dī.

Cap. n. paulo a princ. tom. 3.

Ca. 8. in princ. tom. 3.

Cap. 5. to. 5.

Quæst. dist. S. Tho. KK 4 circa.